

ПРИВАТНЕ АКЦІОНЕРНЕ ТОВАРИСТВО «ВИЩИЙ НАВЧАЛЬНИЙ ЗАКЛАД
«МІЖРЕГІОНАЛЬНА АКАДЕМІЯ УПРАВЛІННЯ ПЕРСОНАЛОМ»

Західнодонецький інститут

(назва навчального підрозділу)

кафедра економіки та менеджменту

(повна назва кафедри, циклової комісії)

КУРСОВА РОБОТА (ПРОЕКТ)

Основи управління бізнесом

(назва дисципліни)

на тему: **Прийняття управлінських рішень по вдосконаленню безпеки підприємства**

Студента **Яремчук Д.І.**

(прізвище та ініціали)

курсу **IV**

групи **ІН35-4-22 Б1М(4.6 з)**

напряму підготовки (спеціальності) _____

Менеджмент

спеціалізації _____

Керівник **Міщенко Л.О.**

к.е.н., доцент кафедри

(посада, вчене звання, науковий ступінь, прізвище та ініціали)

Оцінка:

Національна шкала _____

Кількість балів: _____ ECTS _____

Члени комісії

(підпис)

(прізвище та ініціали)

(підпис)

(прізвище та ініціали)

(підпис)

(прізвище та ініціали)

м. Павлоград
2025 рік

ЗМІСТ

ВСТУП.....	5
РОЗДІЛ 1. ТЕОРЕТИЧНІ ПІДХОДИ ДО ПРОЦЕСУ ПРИЙНЯТТЯ РІШЕНЬ ЩОДО БЕЗПЕКИ ПІДПРИЄМСТВА.....	7
1.1. Теоретичні підходи до визначення поняття “економічна безпека підприємства”.....	7
1.2. Складові процесу прийняття рішень по забезпеченню безпеки підприємства.....	10
РОЗДІЛ 2. АНАЛІЗ ПРОЦЕСУ ПРИЙНЯТТЯ РІШЕНЬ ЩОДО БЕЗПЕКИ НА ПРИКЛАДІ ТОВ "ПАВЛОГРАДСПЕЦМАШ".....	15
2.1 Техніко-економічна характеристика виробничої діяльності підприємства.....	15
2.2. Аналіз та оцінка ефективності управлінських рішень відносно безпеки ТОВ «Павлоградспецмаш».....	22
РОЗДІЛ 3. НАПРЯМКИ ВДОСКОНАЛЕННЯ ОРГАНІЗАЦІЇ СИСТЕМИ ЕКОНОМІЧНОЇ БЕЗПЕКИ ПІДПРИЄМСТВА.....	32
ВИСНОВКИ.....	38
СПИСОК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ.....	40

ВСТУП

У процесі становлення ринкових відносин в Україні всі ланки фінансової системи опинилися у глибокій кризі. На межі банкрутства перебуває сьогодні багато підприємств, які не мають змоги вчасно виконувати свої зовнішні та внутрішні зобов'язання.

Актуальність цієї проблематики підсилюється прийняттям Закону України «Про відновлення платоспроможності боржника або визнання його банкрутом», що регулює питання фінансової санації та банкрутства підприємств. У новій редакції Закону перевага надається не каральним функціям банкрутства (ліквідація підприємства та розподіл наявного майна між кредиторами), а реорганізаційним, спрямованим на збереження кожного суб'єкта господарювання, відродження його потенціалу. Тільки такий підхід за умов суцільної кризи, яка здебільшого спровокована зовнішніми факторами та труднощами перехідного періоду, визнається єдиноможливим, забезпечує відродження економічного потенціалу України.

Об'єкт дослідження – аналіз та оцінка управлінських рішень відносно економічної безпеки ТОВ “Павлоградспецмаш”.

Мета – визначення напрямків підвищення ефективності управлінських рішень по забезпеченню фінансово-економічної безпеки підприємства.

Предметом дослідження є фінансово-економічна діяльність промислового підприємства і його економічна безпека.

Для досягнення поставленої мети дипломної роботи виконуються наступні задачі:

- розглянути теоретичні підходи до визначення поняття “економічна безпека підприємства”;
- визначити складові економічної безпеки та схема взаємодії її елементів;
- виконати техніко-економічну характеристику виробничої діяльності підприємства;

- виконати аналіз та оцінку фінансової складової економічної безпеки підприємства та ТОВ «Павлоградспецмаш»;

- запропоновано управлінські рішення щодо вдосконалення організації системи економічної безпеки.

Методи аналізу: за методикою Шеремета А.Д., Покропівного С.Ф., проведено аналіз фінансово-господарської діяльності, за методикою Бухвальда Е., Гловацкой Н., Лазуренко С. проаналізована економічна безпека підприємства.

В процесі теоретичного обґрунтування даної теми використовувалась законодавча та нормативна література з питань економіки підприємства, організації виробництва, функціонування внутрішнього економічного механізму підприємства.

Для проведення аналізу використовувались дані економічної, бухгалтерської та статистичної звітності.

РОЗДІЛ 1

ТЕОРЕТИЧНІ ПІДХОДИ ДО ПРОЦЕСУ ПРИЙНЯТТЯ РІШЕНЬ ЩОДО БЕЗПЕКИ ПІДПРИЄМСТВА

1.1. Теоретичні підходи до визначення поняття “економічна безпека підприємства”

Первісне поняття економічної безпеки розглядалося як забезпечення умов збереження комерційної таємниці й інших секретів підприємства. Такому трактуванню економічної безпеки присвячені публікації початку 90-х років минулого сторіччя. Забезпечення економічної безпеки розглядався насамперед як захист інформації, чому присвячені багато публікацій, серед яких необхідно назвати роботи В. Ярочкина [8], А. Шаваєва [7] і ряд інших [21, 22, 30, 3]. Проблему економічної безпеки підприємства в зазначеному контексті пропонувалося вирішувати виходячи з передумови, що ступінь надійності всієї системи схоронності інформації визначається рівнем безпеки самої слабкої її ланки, яким вважається персонал організації.

Забезпечення економічної безпеки підприємства будувалося у формі дворівневої системи захисту інформації. Перший рівень припускав схоронність секретів силами служби безпеки організації, а другий - передбачав формування психологічної атмосфери "пильності й відповідальності" персоналу організації за допомогою так званих координаторів, призначуваних з осіб середнього керівної ланки й, що користуються серед співробітників авторитетом. Визнаючи, що схоронність інформації є одним з важливих аспектів економічної безпеки підприємства, необхідно відзначити, що відомість проблеми економічної безпеки підприємства тільки до захисту комерційної таємниці являє собою занадто спрощений варіант рішення такої проблеми. Цілком очевидно, що настільки вузьке розуміння економічної безпеки страждає надмірною "економічністю" і не враховує всього спектра впливу зовнішнього середовища як основного джерела небезпек для діяльності підприємства.

Трохи пізніше взяв гору інший підхід до трактування поняття економічної безпеки підприємства. Різкий спад виробництва в цілому по країні, а головне - зміна економічних функцій держави, що уже не було основним інвестором і споживачем продукції, змусили подивитися набагато ширше на проблему економічної безпеки підприємств. Відповідно до цього погляду економічна безпека підприємства обумовлена впливом зовнішнього середовища, що у ринковій економіці увесь час змінюється, ніколи не залишається стабільної, постійної або незмінної. Саме з позицій впливу зовнішнього середовища, захисту підприємств від її негативного впливу й розглядається зміст категорії економічної безпеки підприємства, у тому числі й у нечисленних поки публікаціях вітчизняних вчених-економістів.

При визначенні поняття "економічна безпека" стало переважати думку, що його зміст відбиває такий стан підприємства, що забезпечує здатність протистояти несприятливим зовнішнім впливам. У цьому зв'язку економічна безпека підприємства стала розглядатися набагато ширше - як можливість забезпечення його стійкості в різноманітних, у тому числі й у несприятливих умовах, які складаються в зовнішнім середовищі, поза залежністю від характеру її впливу на діяльність підприємства, масштабу й характеру внутрішніх змін. Так, економічна безпека підприємства визначена як "захищеність його діяльності від негативних впливів зовнішнього середовища, а також як здатність швидко усунути по-різному варіантні погрози або пристосуватися до існуючих умов, які не позначаються негативно на його діяльності" [4, 8]. Такої ж точки зору дотримується В. Забродський, що трактує економічну безпеку як "кількісну і якісну характеристику властивостей фірми, що відбиває здатність "самовиживання" і розвитку в умовах виникнення зовнішньої й внутрішньої економічної погрози" [4]. Відповідно до крапки зору В. Забродського, економічна безпека фірми визначається сукупністю факторів, що відбивають незалежність, стійкість, можливості росту, забезпечення економічних інтересів і т. д. Аналогічна думка В. Шликова [4, 2],

що розглядає економічну безпеку підприємства як "...стан захищеності життєво важливих інтересів підприємства від реальних і потенційних джерел небезпеки або економічних погроз" [1,3].

Крім спроб визначити сутність економічної безпеки підприємства, виходячи з визнання впливу, причому негативного, на його діяльність зовнішнього середовища, існують й інші точки зору по розглянутому питанню. Так, В. Шликов [9] економічну безпеку підприємства розглядає з погляду мінімізації втрат і збереження контролю над власністю. Як способи забезпечення економічної безпеки підприємства пропонується побудова системи захисту його економічних інтересів, у якій основна увага приділена питанням боротьби з несумлінною конкуренцією, забезпеченню інформаційної безпеки й правовому захисту інтелектуальної власності [8]. Слід зазначити неясність і недосказанність такого аспекту забезпечення економічної безпеки підприємства, як боротьба з несумлінною конкуренцією. Зокрема, незрозуміло, яким образом, у яких формах й яких способах підприємство може здійснювати боротьбу з несумлінною конкуренцією. Не знижуючи значення дій підприємств у цій боротьбі, все-таки хотілося б помітити, що така боротьба ставиться, скоріше, до прерогативи державних або регіональних органів управління.

Безумовно, розробка вузькофункціональних напрямків забезпечення економічної безпеки підприємства необхідна, тому що дозволяє провести всебічні й глибокі дослідження обраного аспекту діяльності підприємства, прикладом чому і є роботи [28], і показати конкретні шляхи й способи забезпечення економічної безпеки підприємства в тій або іншій сфері його діяльності. Всім вузькофункціональним підходам до забезпечення економічної безпеки підприємства властивий один, але, як представляється, дуже серйозний недолік. Автори цих підходів найчастіше виходять із різного розуміння економічної безпеки підприємства. У цьому випадку спроби якимсь чином об'єднати вузькофункціональні напрямки забезпечення економічної безпеки підприємства заздалегідь приречені на невдачу. Відсутність єдиного розуміння економічної безпеки підприємства

може значно знизити результативність вузькофункціонального підходу, тобто попросту знецінити її, хоча такий підхід у цілому ряді випадків може принести відчутну користь.

Аналіз розглянутих підходів до проблеми економічної безпеки підприємства дозволяє зробити наступні висновки. Економічна безпека підприємства складається з декількох функціональних складових, які для кожного конкретного підприємства можуть мати різні пріоритети залежно від характеру існуючих погроз. Основним фактором, що визначає стан економічної безпеки є володіння підприємством стійкими конкурентними перевагами. Ці переваги повинні відповідати стратегічним цілям підприємства. На підставі зроблених висновків можна сформулювати власне визначення: Економічна безпека підприємства - це наявність конкурентних переваг, обумовлених відповідністю матеріальних, фінансового, кадрового, техніко-технологічного потенціалів й організаційної структури підприємства його стратегічним цілям і завданням.

1.2 Складові процесу прийняття рішень по забезпеченню безпеки підприємства

Головна та функціональні цілі зумовлюють формування необхідних структуроутворюючих елементів і загальної схеми організації економічної безпеки. Типову структуру функціональних складових економічної безпеки показано на рис. 1.1 [5].

Серед функціональних складових належного рівня економічної безпеки фінансова складова вважається провідною й вирішальною, оскільки за ринкових умов господарювання фінанси є «двигуном» будь-якої економічної системи.

Спочатку оцінюються загрози економічній безпеці, що мають політико-правовий характер і включають:

— внутрішні негативні дії (неефективне фінансове планування та управління активами; малоефективна ринкова стратегія; помилкова цінова й кадрова політика);

— зовнішні негативні дії (спекулятивні операції на ринку цінних паперів та інші форми конкуренції; лобіювання конкурентами недостатньо продуманих рішень органів влади);

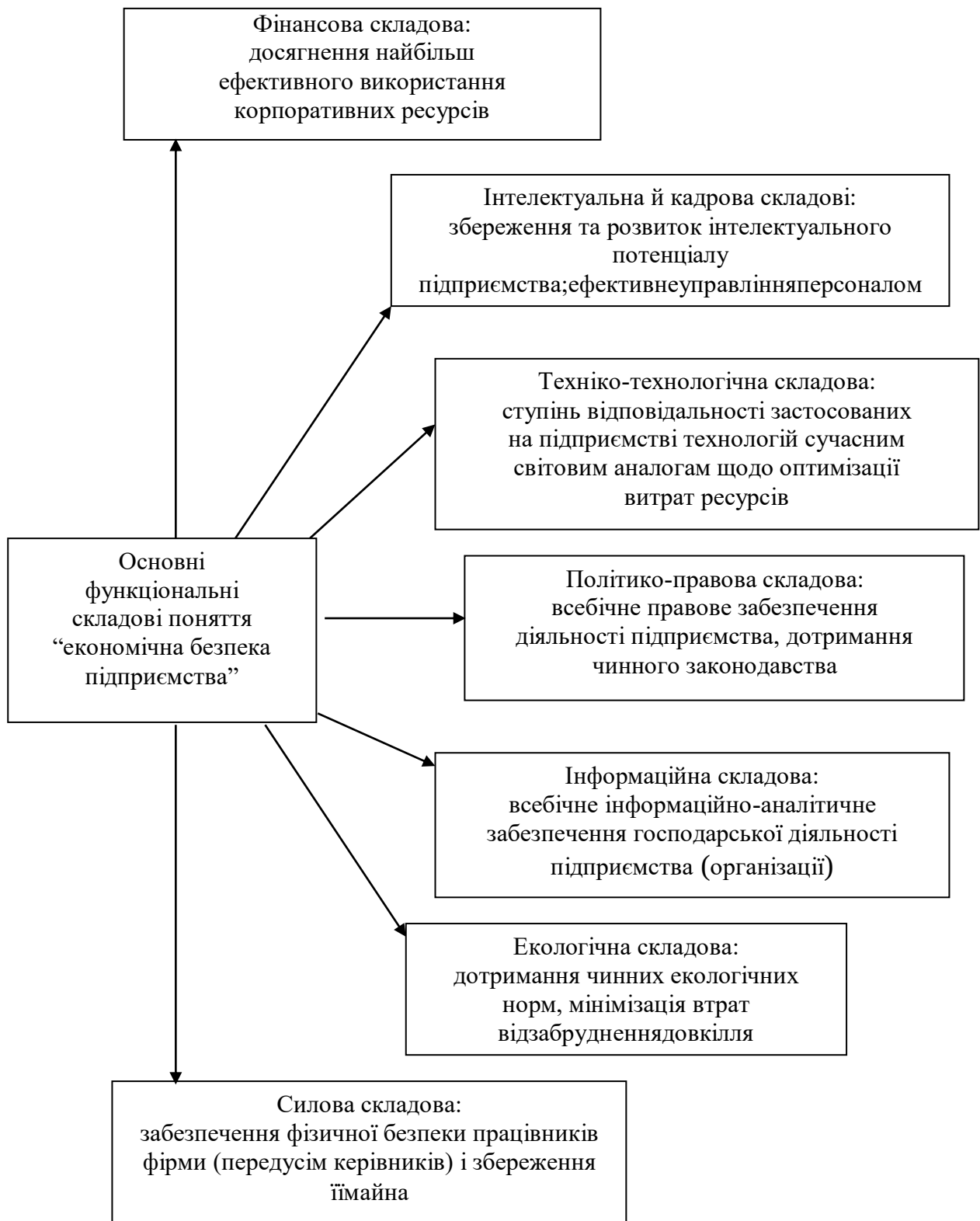

Рис. 1.1. Схема типового переліку функціональних складових економічної безпеки підприємства (організації)

— форс-мажорні обставини (стихійне лихо, страйки, військові конфлікти) та обставини, наближені до форс-мажорних (несприятливі законодавчі акти, ембарго, блокада, зміна курсу валют тощо) [12].

У процесі оцінки поточного рівня забезпечення фінансової складової економічної безпеки підлягають аналізу:

— фінансова звітність і результати роботи підприємства (організації)
— платоспроможність, фінансова незалежність, структура й використання капіталу та прибутку;

— конкурентний стан підприємства (організації) на ринку — частка ринку, якою володіє суб'єкт господарювання; рівень застосування технологій і менеджменту;

— ринок цінних паперів підприємства (організації) — оператори та інвестори цінних паперів, курс акцій і лістинг.

Належний рівень економічної безпеки у великій мірі залежить від складу кадрів, їхнього інтелекту та професіоналізму.

Охорона інтелектуальної та кадрової складових економічної безпеки охоплює взаємозв'язані і водночас самостійні напрями діяльності того чи того суб'єкта господарювання:

- перший — зорієнтовано на роботу з персоналом фірми, на підвищення ефективності діяльності всіх категорій персоналу;
- другий — націлено на збереження й розвиток інтелектуального потенціалу, тобто сукупності прав на інтелектуальну власність або на її використання (у тім числі патентів і ліцензій), та на поповнення знань і професійного досвіду працівників підприємства (організації).

Процес охорони техніко-технологічної складової економічної безпеки, як правило, передбачає здійснення кількох послідовних етапів:

1. Охоплює аналіз ринку технологій стосовно виробництва продукції, аналогічної профілю даного підприємства чи організації-проектувальника (збирання та аналіз інформації щодо особливостей технологічних процесів на підприємствах, котрі виготовляють аналогічну продукцію;

аналіз науково-технічної інформації стосовно нових розробок у даній галузі).

Належні служби підприємства (організації) виконують певні функції, які в сукупності характеризують процес створення та захисту інформаційної складової економічної безпеки. До таких належать:

1) збирання всіх видів інформації, що має відношення до діяльності того чи того суб'єкта господарювання (інформації щодо всіх видів ринків; інформації, що характеризує політичні події й тенденції макроекономічного розвитку світової та національної економік; корисну науково-економічну інформацію);

2) аналіз одержуваної інформації з обов'язковим дотриманням загальноприйнятих принципів (систематизації, безперервності надходження, всебічного характеру аналітичних процесів) і методів (локальних із специфічних проблем, загально корпоративних) організації робіт;

3) прогнозування тенденцій розвитку науково-технологічних, економічних і політичних процесів на підприємстві (в організації), в країні та у світі стосовно конкретної сфери (діяльності), а також показників, яких необхідно досягнути суб'єкту господарювання (наприклад, фінансові прогнози, прогнози об'єктів виробництва й технологічного розвитку);

4) оцінка рівня економічної безпеки за всіма складовими та в цілому, розробка рекомендацій для підвищення цього рівня на конкретному суб'єкті господарювання;

5) інші види діяльності з розробки інформаційної складової економічної безпеки (зв'язок із громадськістю, формування сприятливого іміджу фірми, захист конфіденційної інформації).

Явища (дії), що негативно впливають на рівень силовій складовій економічної безпеки, зумовлюються кількома причинами. Основними з них є:

— нездатність підприємств-конкурентів досягти переваг коректними методами ринкового характеру, тобто за рахунок підвищення якості власної

продукції, зниження поточних витрат на виробництво (діяльність), удосконалення маркетингових досліджень ринку тощо;

— кримінальні мотиви одержання злочинними юридичними (фізичними) особами доходів через шантаж, шахрайство або крадіжки;

— некомерційні мотиви посягань на життя та здоров'я керівників і працівників підприємства (організації), а також на майно фірми.

Тільки за умови здійснення в необхідному обсязі зазначених дій (заходів) можна буде досягти належного рівня економічної безпеки підприємства.

РОЗДІЛ 2.

АНАЛІЗ ФІНАНСОВОЇ СКЛАДОВОЇ ЕКОНОМІЧНОЇ БЕЗПЕКИ НА ПРИКЛАДІ ТОВ «ПАВЛОГРАДСПЕЦМАШ»

2.1 Техніко-економічна характеристика виробничої діяльності підприємства

"Завод "Павлоградспецмаш ", бере свій початок з 1928 року. Первинно це була Павлоградська міжрайонна тракторна станція (МТС), потім міжрайонні тракторні майстерні, і міжрайонні майстерні капітального ремонту.

У 1953 році міжрайонні майстерні капітального ремонту почали називатися ремонтним заводом.

У 1975 році Павлоградський ремонтний завод перейменований в Павлоградський завод сільськогосподарського машинобудування. Завод спеціалізувався на випуску устаткування для птахофабрик.

З 1978 року випускалися яєчномиючі установки, брудера, устаткування ПНГ-2, надалі завод перейшов на виготовлення транспортерів універсальних ТУУ-2А, бункерів сухих кормів БСЬК-Ф-10А, товарів народного споживання.

З 1993 року у зв'язку з економічною ситуацією, що створилася в країні, неплатоспроможністю споживачів сільськогосподарського устаткування, завод приступив до виготовлення запасних частин для гірничошахтного устаткування, оскільки завод розташований в районі з розвиненою вугледобувною промисловістю.

У 1996 році завод був приватизований, внаслідок чого був перейменований в "Завод "Павлоградспецмаш " [8].

В даний час завод здійснює переоснащення виробництва, освоює випуск нових видів продукції, відмовляється від виробництва морально застарілої продукції.

Дане підприємство - дисциплінований платник податків: за 2024 рік

перераховано податків до бюджетів всіх рівнів більше 900 тисяч грн., в т.ч. до пенсійного фонду - 273 тис. грн., до соціальних фондів - 40 тис. грн., до місцевого бюджету - майже 7 тисяч грн.

Кількість працюючих на заводі - 200 чоловік, з них ІТР - 50 чоловік. При зростанні з/п на 41 % продуктивність зросла на 64 %. Аналогічно - об'єм товарної продукції, що випускається, зріс на 65 %. Хочеться ще відзначити, що з/п видається без затримок двічі в місяць.

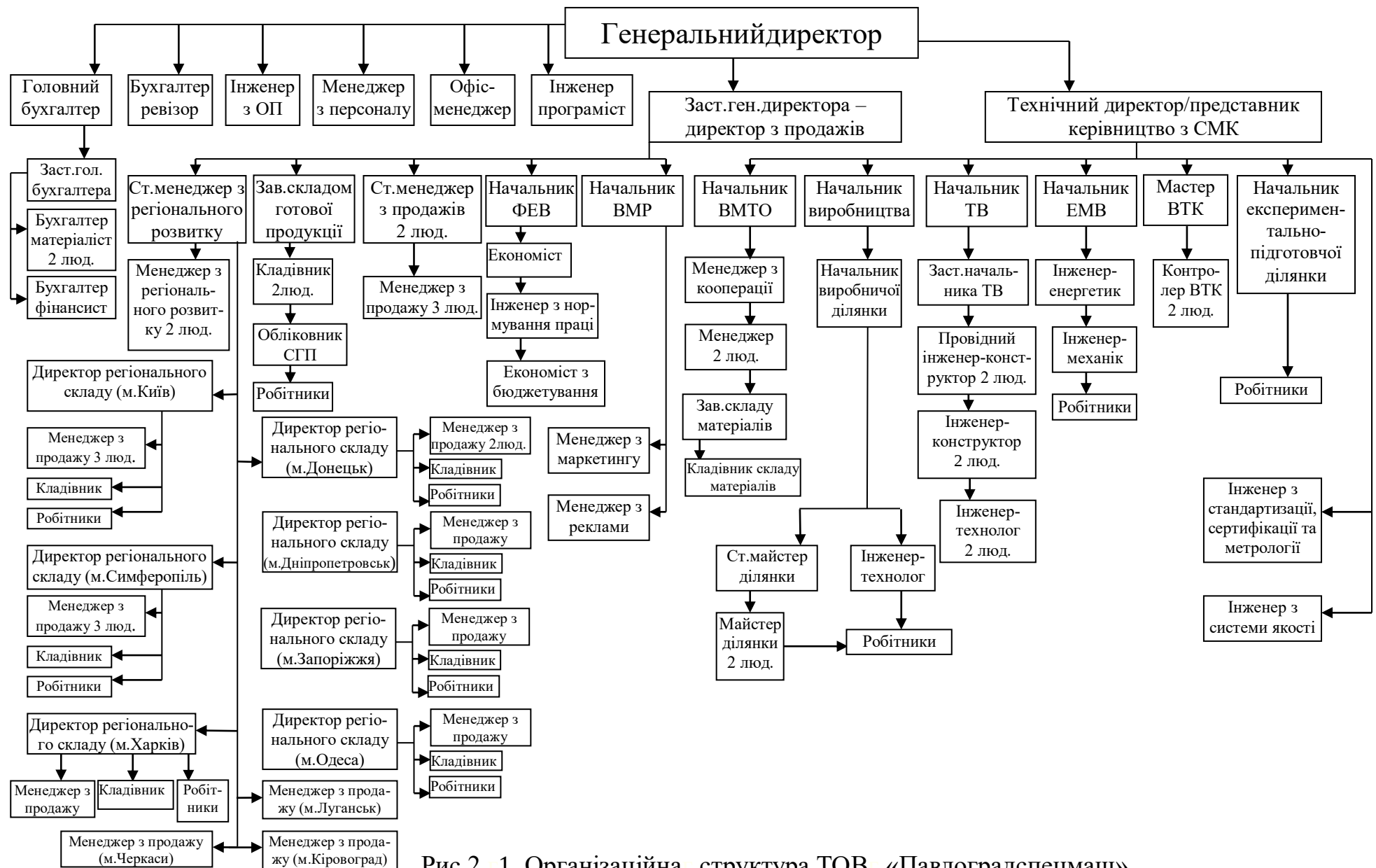
Людей було прийнято - 31 людина (за 2024 р.).

Завод «Павлоградспецмаш» в 2022 році провів будівництво нового цеху по виробництву щитової опалубки. Цех оснащений новітнім технологічним устаткуванням і здійснює повний цикл виробництва щитової опалубки.

Своєю діяльністю завод доводить, що є провідним підприємством європейського рівня, яке забезпечує швидке і якісне обслуговування клієнтів. За даними останнього національного рейтингу завод "Павлоградспецмаш" є лауреатом всеукраїнських і міжнародних нагород іміджевої програми "Лідери ХХІ сторіччя", де дана висока оцінка його діяльності і привласнено звання "Кращого підприємства" за високий професіоналізм і кваліфікацію персоналу, за використання сучасних наукових розробок і новітніх технологій, за особливий внесок в розвиток вітчизняної економіки. ТМ "Будмайстер" за наслідками народного рейтингу "Людина року 2019" (Обласним виданням, що проводиться, "Популярні Відомості", м. Павлоград) визнана "Кращою Торговою Маркою - 2019" [9].

Організаційна структура підприємства подана на рис. 2.1.

Основні завдання підприємства - це максимальне задоволення конкретних вимог споживачів при оптимізації витрат і можливостей підприємства на реалізацію цих вимог; впровадження прогресивних технологій; розробка і виробництво нових виробів відповідно до перспективних вимог ринку; впровадження і постійне поліпшення результативності системи управління якістю, що відповідає вимогам ISO 9001-2001.

Ці завдання керівництво підприємства має намір вирішувати шляхом проведення маркетингових досліджень ринку, здійснення технічного переозброєння і впровадження нової техніки, постійного аналізу і виявлення причин, що викликають невідповідність продукції вимогам споживача, навчання персоналу, виховання у кожного працівника, зайнятого у виробництві, свідомості його особистої відповідальності за якість виробів і гордості за марку фірми [9].

Керівництво підприємства несе відповідальність за якість проектування, розробки, виробництва продукції і зобов'язується не ухвалювати жодного рішення, яке б негативним чином позначилося б на якості або понизило б задоволеність споживачів.

Завод «Павлоградспецмаш» виготовляє такі види продукції:

1. Пересувні міні-риштування:

- сталеві:

1) Міні-риштування «Будмайстер» (ПСПМ) використовуються як допоміжне пристосування для проведення внутрішніх ремонтних і обробних робіт. Переваги: збирання без інструментів; можливість регулювання висоти настилу; високе несуче навантаження; легке переміщення завдяки колісній парі. При купівлі спеціальних хомутів можлива установка риштування ПСПМ1 - на різнорівневих майданчиках, сходових маршах і т. п.

2) Пересувні міні-риштування ПСПС складні (покращений аналог міні-риштувань серії ПСПММ). Головна перевага риштувань ПСПС: можливість змінювати висоту настилу від 0,3 м до 1,3 м; наявність колісної пари дає можливість з легкістю переміщати риштування на будь-які відстані; низька вага, можливість складання конструкції риштувань і компактний вигляд в складеному стані максимально полегшує транспортування і зберігання.

- алюмінієві:

1) Алюмінієві міні-риштування, що складаються ПСП-САЛ ідеально підходять для будь-яких будівельних і ремонтних робіт

як усередині приміщення, так і зовні. Швидко і просто вмонтовуються однією людиною завдяки складеній рамі без застосування інструменту. Колеса, що входять до складу міні-риштування дозволяють легко і просто переміщати через стандартні дверні отвори і коридори. У складеному стані їх можна транспортувати в ліфті. Колеса оснащені подвійним гальмом. Завдяки легкості матеріалу, з якого виготовлені складені міні-риштування, перевезення, збирання і розбирання міні-риштування потребує мінімум зусиль і часу.

Відмінна здатність - простота і зручність збирання (складання, розкладання), що дозволяє переміщати міні-риштування в обмеженому просторі без додаткових витрат часу на розбирання і збирання.

2. Стояки будівельні:

–використовуються як допоміжний засіб для проведення внутрішніх ремонтних і обробних робіт, а також як огорожа;

–швидкий, простий і легкий монтаж без застосування інструментів;

–зручність у застосуванні;

–можливість регулювання настилу;

–легке переміщення завдяки низькій вазі і малим габаритам;

–компактність при транспортуванні і зберіганні.

3. Будівельна опалубка.

Модульна система конструкції опалубки, легкість, економічність дозволяє проводити монтаж швидко, без застосування крана, що забезпечує високий рівень техніки безпеки праці.

Завдяки застосуванню високоякісних матеріалів і суворому дотриманню технологічних циклів, всі елементи опалубки призначені для багатократного монтажу.

Розрахунок елементів опалубки здійснюється за допомогою програми EUROSCHAL, яка дозволяє точно запроектувати і порахувати кількість елементів опалубки, необхідних для використання на конкретному об'єкті. На основі початкових даних (кількість стін і перекриттів, їх висота, довжина, ширина) комп'ютерна

програма EUROSCHAL підбере оптимальний склад конструктивних елементів, видасть схему установки і докладну специфікацію елементів, з вказівкою мас і цін.

Вартість опалубочних систем залежить від комплектації і розраховується для конкретних проектів.

4. Сцени з елементів модульних риштувань.

Для того, щоб проаналізувати ефективність господарювання підприємства необхідно розрахувати показники, які наведені в табл. 2. 1.

Таблиця 2.1

Аналіз ефективності господарювання ТОВ «Павлоградспецмаш»
за 2022-2024 рр.

Показники	Од. виміру	2022	2023	2024
Виручка від реалізації товарів, робіт, послуг	тис. грн.	41506	63528,00	81265,00
Вартість запасів	тис.грн.	10289	11510, 00	12260, 00
Собівартість реалізованої продукції, тис.грн.	тис.грн.	28904	44256, 00	55914, 00
Адміністративні витрати	тис. грн.	1361	1456,00	1352,00
Витрати на збут	тис. грн.	1902	2256,00	2109,00
Чистий прибуток		1521,06	3320,72	5910,89
Рентабельність виробництва продукції	%	7, 0	9, 39	12, 32
Швидкість обертання запасів гр.1: гр.2	обор.	4, 0	5, 52	6, 63
Чисельність працівників, всього	чол.	225	287,00	315,00
Виріток одного працівника, гр. 1:гр. 4	тис. грн.	30, 50	43, 63	60, 11
Вартість основних засобів	грн.	25333	26195,00	29233,00
Фондовіддача гр. 1:гр. 11	тис. грн.	1, 6	2, 43	2, 78

Як бачимо спостерігається стала тенденція до збільшення практично всіх показників господарської діяльності підприємства, про що свідчить ріст прибутковості і ефективності

господарювання підприємства.

Щоб проаналізувати структуру майна підприємства проведемо дослідження за допомогою показників, наведених в табл. 2.2-2.4 та графічної інтерпретації, представленої на рис. 2.2.

Таблиця 2. 2

Зміни в майновому стані ТОВ «Павлоградспецмаш» за 2023-2024 рр.

Показник	2023		2024		Зміни	
	тис. грн	%	тис. грн	%	тис. грн.	Раз
ВСЬОГО МАЙНА	39794,00	100,00 %	41399,00	100,00 %	1605,00	
в тому числі:						
Імобілізовані активи	25585, 00	64, 29%	26313, 00	63, 56%	728, 00	1, 0
Мобільні активи	14197, 00	35, 68%	15071, 00	36, 40%	874, 00	1, 1
- запаси	10289,00	25,86 %	11510,00	27,80 %	1221,00	1,1
- грошові кошти	372,00	0,93 %	525,00	1,27 %	153,00	1,4

Таблиця 2. 3

Зміни в майновому стані ТОВ «Павлоградспецмаш» за 2023-2024 рр.

Показник	2023		2024		Зміни	
	тис. грн	%	тис. грн	%	тис. грн.	Раз
ВСЬОГО МАЙНА	41399,00	100,00 %	44182,00	100,00 %	2783,00	
в тому числі:						
Імобілізовані активи	26313, 00	63, 56%	29290, 00	66, 29%	2977, 00	1, 1
Мобільні активи	15071, 00	36, 40%	14869, 00	33, 65%	-202, 00	1, 0
- запаси	11510,00	27,80 %	12260,00	27,75 %	750,00	1,1
- грошові кошти	525,00	1,27 %	520,00	1,18 %	-5,00	1,0

З наведених даних видно, що за аналізований період майно підприємства збільшилось на 4388 тис. грн., або 11%. Питома вага необоротних активів на 50% більша ніж оборотних, що свідчить про нераціональну структуру основних засобів підприємства: багато

основних засобів, менше обігових коштів. Ця структура характерна для виробничого підприємства.

Основні засоби підприємства оновлюються погано, про що свідчать коефіцієнти зносу основних засобів, та коефіцієнт оновлення основних засобів. Внаслідок цього підприємству слід зменшити свої основні засоби, та за рахунок цього збільшити оборотні активи.

Наявність власних обігових коштів, тобто додатне значення власного обігового капіталу (ВОК) – мінімальна умова фінансової стійкості. Розглянемо зміни величини запасів та власного обігового капіталу, представлені в табл. 2.4.

Таблиця 2. 4

Дані для визначення типу фінансової стійкості ТОВ

«Павлоградспецмаш» за 2022-2024 рр.

Роки	Запаси, тис. грн.	Власний обіговий капітал, тис.грн.
2021	10289	10558,00
2022	11510	12683,00
2023	12260	13150,00

Як бачимо підприємство має абсолютну фінансову стійкість, тобто такий стан, коли для забезпечення запасів достатньо обігових коштів. Протягом періоду, що аналізується товарні запаси підприємства покриваються його власним обіговим капіталом.

2. 2. Аналіз та оцінка ефективності управлінських рішень відносно безпеки ТОВ «Павлоградспецмаш»

Економічна наука розробила, а господарська практика випробувала загальну методологію оцінки рівня економічної безпеки підприємства. Її пропонується оцінювати на підставі визначення сукупного критерію через зважування й підсумування окремих функціональних критеріїв, які

обчислюються за допомогою порівняння можливої величини шкоди підприємству та ефективності заходів щодо запобігання цій шкоді. Сукупний критерій економічної безпеки будь-якого суб'єкта господарювання ($\kappa_{себ}$) можна розрахувати, користуючись формулою:

$$\kappa_{себ} = \sum_{i=1}^n \kappa_i d_i, \quad (2.1)$$

де κ_i — величина окремого (поодинокого) критерію за i — ю функціональною складовою;

d_i — питома вага (значимість) i -ї функціональної складової;

n — кількість функціональних складових економічної безпеки підприємства.

Питома вага значущості функціональних складових економічної безпеки, показаних на рис. 1. 1, становить у промисловості — (фінансова, інтелектуальна й кадрова, техніко–технологічна складові) становить 0,2; (інформаційна складові) становить 0, 15; (політико –правова, екологічна складові) становлять 0,1; (силова складові) становить 0, 05 [15].

Згідно формули 2.1 проводимо розрахунки, які представлені в табл. 2.7:

$$\kappa_{себ} = \kappa_1 \times 0,2 + \kappa_2 \times 0,2 + \kappa_3 \times 0,2 + \kappa_4 \times 0,1 + \kappa_5 \times 0,15 + \kappa_6 \times 0,1 + \kappa_7 \times 0,05 \quad (2.2)$$

Таблиця 2. 7

Розрахунок сукупного критерію економічної безпеки

ТОВ “Павлоградспецмаш ” за 2023 – 2024 рр. , тис. грн.

Функціональні складові економічної безпеки	2023 р.	2024 р.
Фінансова	1123	1241
Інтелектуальна й кадрова	426	498, 2
Техніко –технологічна	106	108,8
Політико–правова	79,3	94
Інформаційна	2,4	18,3
Екологічна	0, 78	1
Силова	25, 05	47, 35
$\kappa_{себ}$	1762,53	2008,65

Розрахунки показали, що найбільші витрати з –поміж усіх складових економічної безпеки, є витрати на фінансову складову, тому що вона вважається провідною і вирішальною.

Стосовно інтелектуальної й кадрової складової можна зауважити, що збільшення витрат протягом 2023–2024 рр. сталося за рахунок підбору й найму молодих спеціалістів, а також мотивації праці та навчання працівників.

Незначне збільшення витрат на техніко–технологічну складову в 2024 році сталося за рахунок збільшення обсягів фінансування технологічного розвитку підприємства.

Не дуже високий рівень витрат в 2023 році і помітне збільшення в 2024 році на політико–правову складову сталося за рахунок причин, які мали законодавчо –правовий характер, а також за рахунок недостатнього фінансування юридичного забезпечення діяльності підприємства.

Низькі витрати на екологічну складову пов’язані з тим, що підприємство дотримується нормативів допустимої концентрації шкідливих речовин, тому й витрати на цю складову такі низькі.

Збільшення витрат на силову складову пов’язані з попередженням крадіжок, збереженням майна.

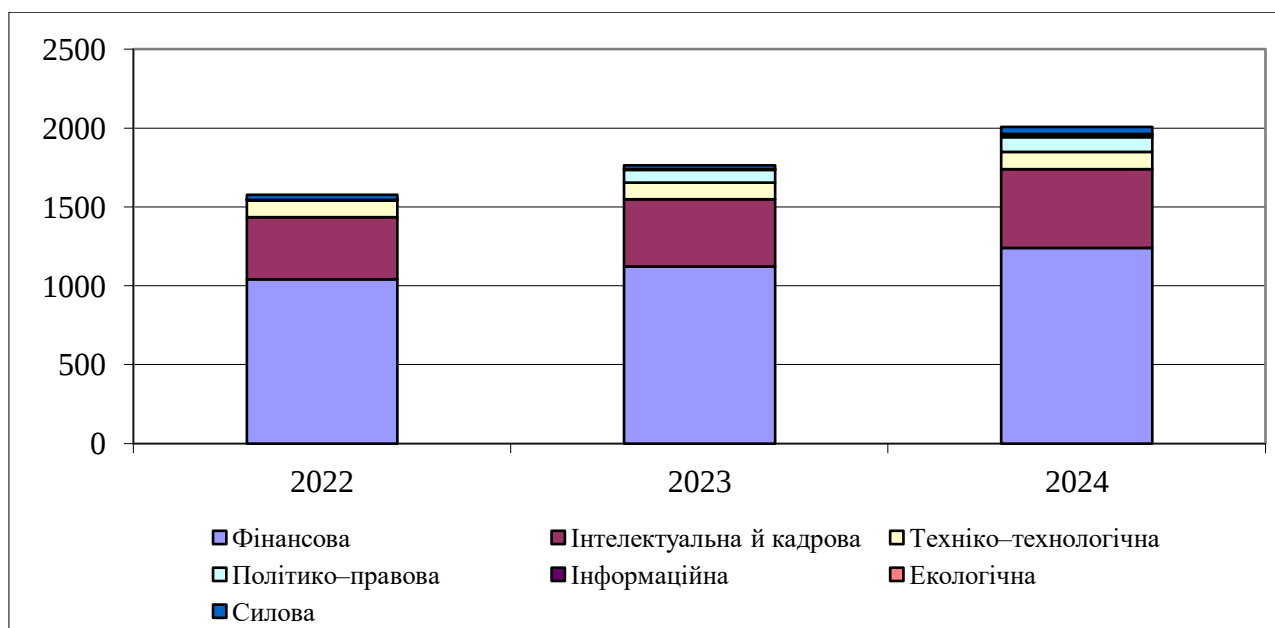

Рис. 2.4 Питова вага функціональних складових в рівні економічної безпеки ТОВ «Павлоградспецмаш» за 2022-2024 рр.

Взагалі, про величину сукупного критерію економічної безпеки ТОВ “Павлоградспецмаш”, можливо визначити, що за аналізовані періоди спостерігається тенденція збільшення.

Важливою ланкою встановлення нормального рівня економічної безпеки є оцінка ефективності заходів, яка здійснюється через зіставлення загальної величини витрат на запобіжні заходи і втрат, яких могло б зазнати підприємство.

Оцінка рівня економічної безпеки здійснюється порівнюванням розрахункових значень $K_{сб}$ із реальними величинами цього показника по підприємству, що аналізується, а також (коли це можливо) по аналогічних суб'єктах господарювання відповідних галузей економіки.

Неплатоспроможність, фінансова нестабільність, низька прибутковість - це всі ознаки погіршення фінансового стану підприємства, але на практиці навіть їхня сукупність ще не означає неодмінного настання банкрутства.

Щоб передбачити можливість настання банкрутства підприємства, використовують спеціальну модель, отриману американським економістом Е.Альтманом, так звану модель “Z - рахунок Альтмана”. Проведені дослідження показали, що визначені комбінації відносних показників мають високу спроможність характеризувати можливість швидкого банкрутства того або іншого підприємства.

Ця модель має такий вид:

$$Z - \text{рахунок} = 1,2 X_1 + 1,4 X_2 + 3,3 X_3 + 0,6 X_4 + 0,99 X_5, \\ (2. 3)$$

де X_1 – відношення оборотного капіталу до всіх активів;

X_2 – відношення нерозподіленого прибутку і фондів спеціального призначення до всіх активів;

X_3 – відношення результату від реалізації до всіх активів;

X_4 – відношення розміру статутного фонду до зобов'язань;

X_5 – відношення чистого прибутку до всіх активів.

Важливо пам'ятати, що ніколи можливість банкрутства не

може бути оцінена як нульова. Особливо це стосується українських підприємств, на діяльність яких у значній мірі впливають чинники неекономічного характеру.

X_1 – відношення оборотного капіталу до всіх активів $= 14869 / 44182 = 0,34$;

X_2 – відношення нерозподіленого прибутку і фондів спеціального призначення до всіх активів $= 93525 / 44182 = 2,12$;

X_3 – відношення результату від реалізації до всіх активів $= 81265 / 44182 = 1,84$;

X_4 – відношення розміру статутного фонду до зобов'язань $= 0,345$;

X_5 – відношення чистого прибутку до всіх активів $= 5910 / 44182 = 0,134$.

Відповідно до формули (2.3) зроблені розрахунки:

$$Z = (1,2 \times 0,34) + (1,4 \times 2,12) + (3,3 \times 1,84) + (0,6 \times 0,345) + (0,999 \times 0,134) = 4,78$$

Можливість пов'язана з Z - рахунком, у такий спосіб:

Z - рахунок	Можливість банкрутства
1,8 і менше	Дуже висока
від 1,81 до 2,7	Висока
від 2,8 до 2,9	Можлива
3,0 і вище	Дуже низька

Розрахунки показали, що можливість банкрутства у даного підприємства дуже низька, а підприємство досить успішно функціонує.

Як і вся екстраполяційна модель, модель Альтмана буде давати надійні результати тільки за умови постійних умов функціонування досліджуваних об'єктів. Для вітчизняних підприємств характерні в даний час безупинні зміни, як зовнішнього середовища, так і внутрішнього їхнього стану, і, звісно ж, умови їхньої діяльності значно відрізняються від тих, для яких розроблена модель. Зокрема, однією з особливостей української економіки є широке використання безготівкових розрахунків, що спотворюють значення фінансових показників. Настільки ж

серйозним чинником є значна відмінність систем оподатковування. Це, безумовно, не може позначитися як на коефіцієнтах моделі, так і на її критичних значеннях, по яких можна судити про ступінь близькості підприємства до банкрутства [15].

В ринкових умовах господарювання, для яких були розроблені моделі Альтмана, Чессера, Ліса, Таффлера, вони дають досить гарні результати і використовуються для інтегральної оцінки фінансового стану підприємств, прогнозування виникнення кризових ситуацій і загрози банкрутства, оцінки кредитної привабливості підприємств і імовірності своєчасного погашення кредитів [8, 30].

На наш погляд, системою економічної безпеки підприємства (СЕБ) є комплекс організаційно-управлінських, режимних, технічних та профілактичних і пропагандистських дій, спрямованих на якісну реалізацію захисту інтересів підприємства від зовнішніх і внутрішніх погроз.

До числа основних завдань СЕБ будь-якої комерційної структури ставляться:

- захист законних прав й інтересів підприємства і його співробітників;
- збір, аналіз, оцінка даних і прогнозування розвитку обстановки;
- вивчення партнерів, клієнтів, конкурентів, кандидатів на роботу в компанії;
- своєчасне виявлення можливих устремлінь до підприємства і його співробітників з боку джерел зовнішніх погроз безпеки;
- недопущення проникнення на підприємство структур економічної розвідки конкурентів, організованої злочинності й окремих осіб із протиправними намірами;
- протидія технічному проникненню в злочинних цілях;
- виявлення, попередження й припинення можливої протиправної й іншої негативної діяльності співробітників підприємства на шкоду його безпеки;

- захист співробітників підприємства від насильницьких зазіхань;
- забезпечення збереження матеріальних цінностей і відомостей, що становлять комерційну таємницю підприємства;
- добування необхідної інформації для вироблення найбільш оптимальних управлінських рішень із питань стратегії й тактики економічної діяльності компанії;
- фізична й технічна охорона будинків, споруджень, території й транспортних засобів;
- формування серед населення й ділових партнерів сприятливої думки про підприємство, що сприяє реалізації планів економічної діяльності й статутних цілей;
- відшкодування матеріального й морального збитку, завданого в результаті неправомірних дій організацій й окремих осіб;
- контроль за ефективністю функціонування системи безпеки, удосконалювання її елементів.

Побудова СЕБ підприємства повинна здійснюватися на основі дотримання принципів:

- законності;
- прав громадян;
- централізованого управління;
- компетентності;
- конфіденційності;
- розумної достатності, відповідності зовнішнім і внутрішнім погрозам безпеки;
- комплексного використання сил і засобів;
- самостійності й відповідальності за забезпечення безпеки;
- передової матеріально-технічної оснащеності;
- корпоративної етики;
- координації й взаємодії з органами влади й управління.

До основних елементів СЕБ підприємства відносяться:

- 1) захист комерційної таємниці й конфіденційної інформації;

- 2) комп'ютерна безпека;
- 3) внутрішня безпека;
- 4) безпека будинків і споруджень;
- 5) фізична безпека;
- 6) технічна безпека;
- 7) безпека зв'язку;
- 8) безпека господарсько-договірної діяльності;
- 9) безпека перевезень вантажів й осіб;
- 10) безпека рекламних, культурних, масових заходів, ділових зустрічей і переговорів;
- 11) протипожежна безпека;
- 12) екологічна безпека;
- 13) радіаційно-хімічна безпека;
- 14) конкурентна розвідка;
- 15) інформаційно-аналітична робота;
- 16) пропагандистське забезпечення, соціально - психологічна, профілактична робота серед персоналу і його навчання з питань економічної безпеки;

Основний зміст подібної системи полягає в тому, що вона повинна носити характер, що попереджає, а основними критеріями оцінки її надійності й ефективності є:

- забезпечення стабільної роботи підприємства, збереження й збільшення фінансів і матеріальних цінностей;
- попередження кризових ситуацій, у тому числі різних надзвичайних подій, пов'язаних з діяльністю "зовнішніх" й/або "внутрішніх" недоброзичливців.

Особливістю й, одночасно, складністю при побудові системи економічної безпеки є той факт, що її дієвість практично повністю залежить від людського фактора. Як показує практика, навіть при наявності на підприємстві професійно підготовленого керівника служби безпеки, сучасних технічних засобів, неможливо домогтись

бажаних результатів доти , поки у колективі кожен співробітник не усвідомлює важливість і необхідність впроваджуваних заходів економічної безпеки.

На наш погляд , алгоритм побудови СЕБ повинен містити в собі наступні етапи ,детально змальовані на рис. 2. 5:

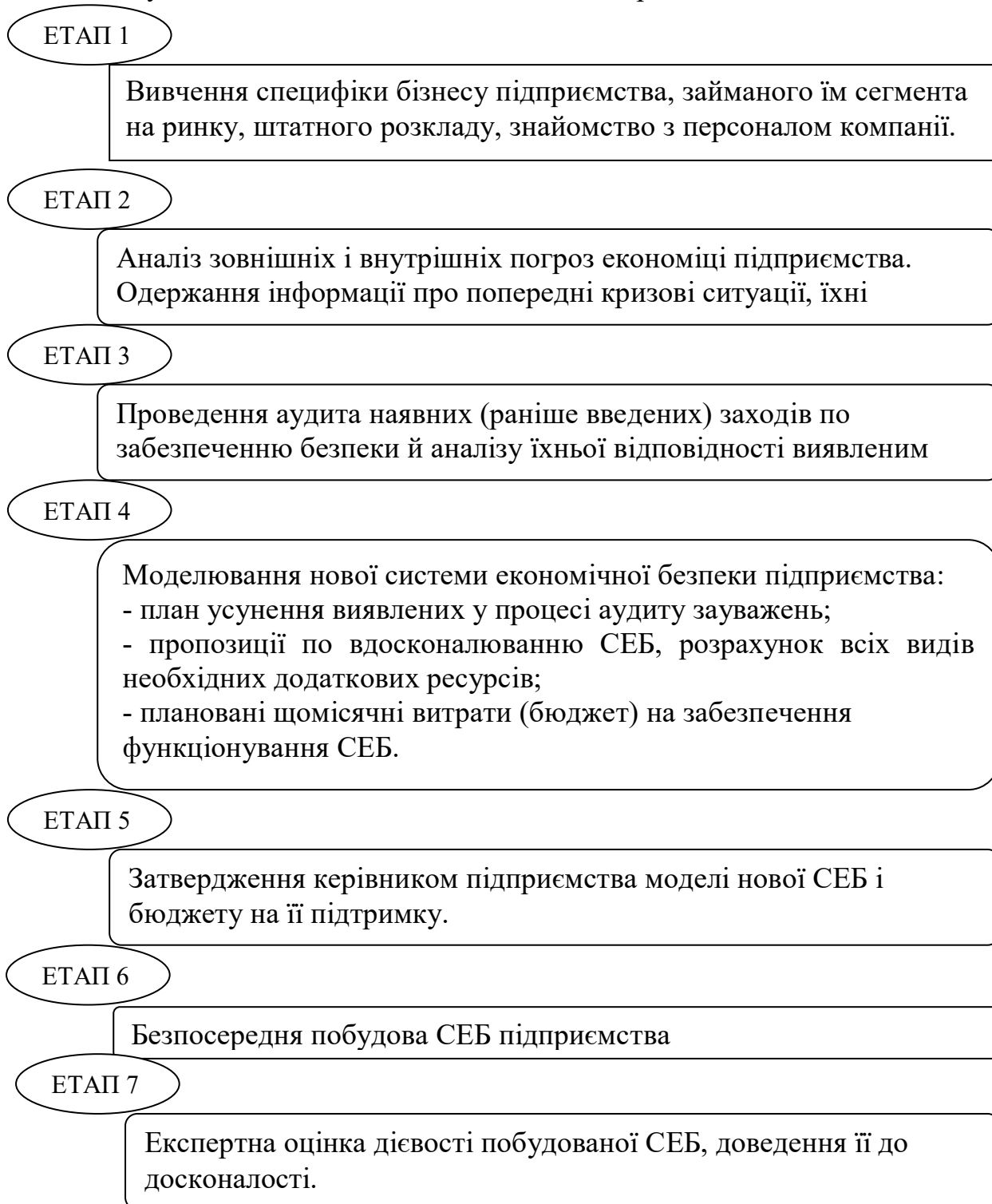

Рис. 2.5. Алгоритм побудови СЕБ

Система економічної безпеки - це живий організм, що вимагає постійного контролю, удосконалювання й управління ним у зв'язку зі:

- змінами в чинному законодавстві держави;
- розвитком компанії й обранням нею нових напрямків господарської діяльності;
- збільшенням кількості персоналу, змінами в штатному розкладі фірми;
- зміною переліку відомостей, що становлять комерційну таємницю й конфіденційну інформацію підприємства;
- необхідністю вдосконалювання телефонної й комп'ютерної мереж компанії;
- винаходом недоброзичливцями нових технологій промислового шпигунства й шахрайства;
- появою на ринку несумлінних конкурентів і зміною форм і методів їхньої протиправної діяльності;
- станом криміногенної обстановки в регіоні й т. д.

На даний момент СЕБ складається з двох рівнів: перший рівень – служба зовнішнього контролю за вантажоперевезеннями – здійснення контролю за обсягом вантажів, які потрапляють на територію заводу та вивозяться з неї з документальним відображенням процесу; другий рівень – юридичний відділ, який виконує функції контролю документації та відповідності до діючого законодавства.

З урахуванням викладеного, можна зробити висновок про те, що СЕБ підприємства тільки тоді буде відповідати пропонованим до неї вимогам, коли весь персонал розуміє важливість забезпечення безпеки компанії й свідомо виконує всі встановлені зазначеною системою вимоги. Досягається ж дана мета в результаті проведення безперервної, кропіткої виховної й профілактичної роботи зі співробітниками підприємства, їхнього навчання й спеціальної підготовки з питань чинного законодавства й різних аспектів економічної безпеки.

РОЗДІЛ 3

НАПРЯМКИ ВДОСКОНАЛЕННЯ ОРГАНІЗАЦІЇ СИСТЕМИ ЕКОНОМІЧНОЇ БЕЗПЕКИ ПІДПРИЄМСТВА

У зарубіжній практиці досить широко застосовується аналіз співвідношення «витрати—випуск —прибуток» (Cost-Volume-ProfitRelationships, або коротко CVP). З огляду на оперативність та ефективність цього методу його популярність зростає і в Україні, особливо в останні роки. Називатимемо його надалі ВВП-аналіз.

За своєю сутністю ВВП-аналіз є досить простим, базується на відомих показниках і дає змогу оперативно оцінити вплив величини і структури витрат, обсягу продажу продукції на прибуток, аналізувати його залежність від рівня цін і структури виробництва, обґрунтовувати маркетингову стратегію. Із самої назви випливає, що ВВП-аналіз з'ясовує зв'язок між витратами, рівнем операційної активності та прибутком.

Оскільки прибуток — основний результативний показник діяльності підприємства, важливо знати його залежність від двох попередніх — витрат та обсягу продукції. Ця залежність ускладнюється тим, що витрати поділяються на змінні й постійні, а обсяг виробництва і продажу продукції має непрості зв'язки з цінами на окремі вироби. Крім цього, як відомо, не всі змінні витрати пропорційні, а до постійних входять деякі елементи дегрекуючих змінних витрат. Це все створює певні труднощі в моделюванні зазначеної залежності.

При ВВП-аналізі співвідношення «витрати — випуск — прибуток» спрощуються і припускається, що в їх основі лежать лінійні залежності.

Нелінійні залежності витрат (С) і обсягу продажу (В) від кількості продукції (N) дуже ускладнюють аналіз і на практиці фактично не застосовуються.

Графічна інтерпретація цих функцій показана на рис. 3.1., 3.2.

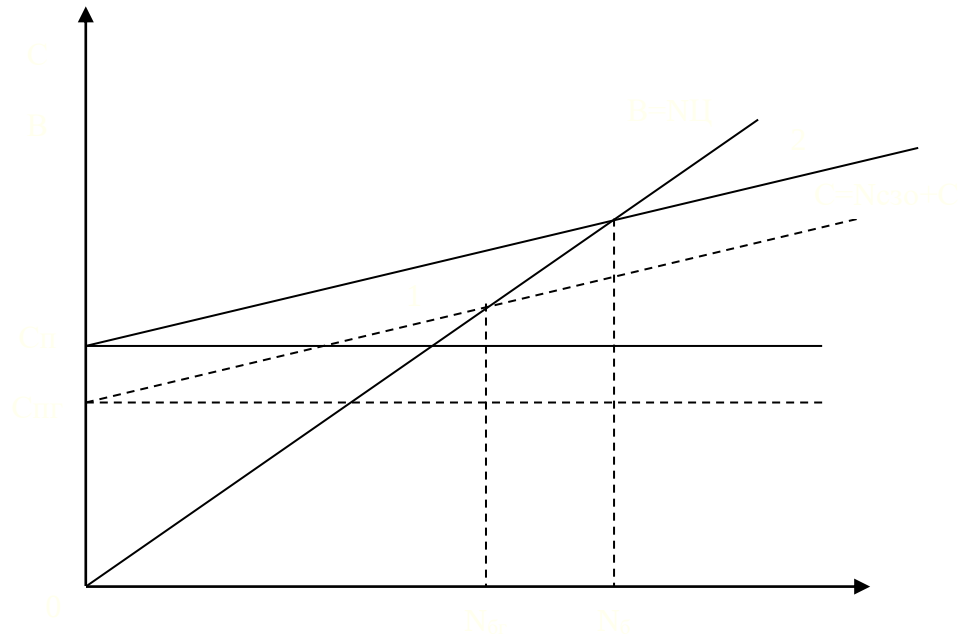

Рис. 3. 1. Динаміка витрат та точка беззбитковості

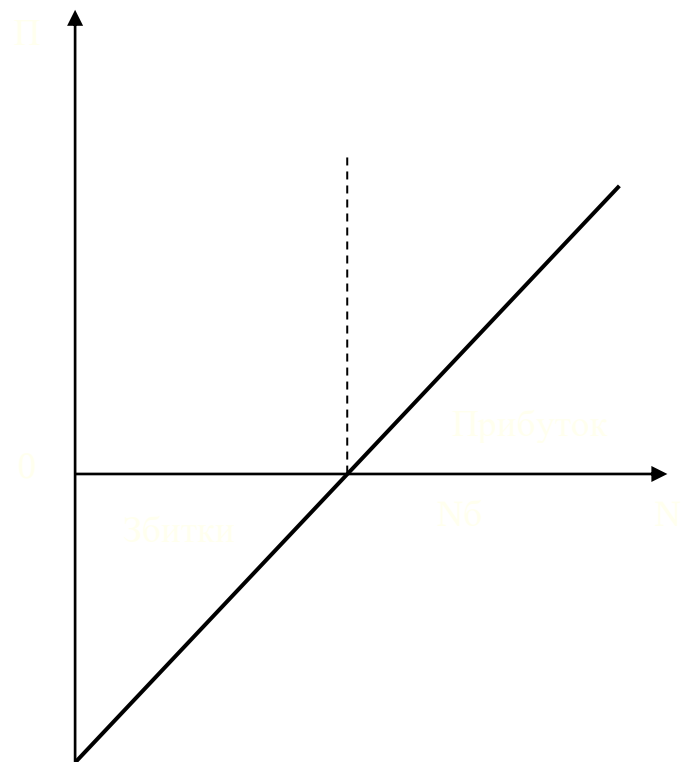

Рис. 3. 2. Динаміка прибутку (збитків) залежно від обсягу виробництва

У процесі ВВП-аналізу обчислюються й аналізуються такі показники;

- маржинальний прибуток (збитки);
- коефіцієнт маржинального прибутку;
- рівноважний обсяг операційної (виробничої) діяльності (точка беззбитковості);
- рівень безпеки операційної діяльності;
- обсяг операційної діяльності (обсяг виробництва), що забезпечує цільову прибутковість;
- операційний ліверидж (операційна залежність), який дає змогу оперативно аналізувати залежність прибутку від динаміки обсягу продукції і структури витрат.

При ВВП-аналізі важливе значення має показник маржинального прибутку і його відносна величина — коефіцієнт маржинального прибутку.

Розрахунок величини маржинального прибутку по підприємству ТОВ “Павлоградспецмаш” за 2022-2024 рр. наведено в табл. 3.1.

Таблиця 3. 1

Аналіз величини маржинального прибутку по підприємству
ТОВ “Павлоградспецмаш” за 2022-2024 рр.

Показник	2022 р.	2023 р.	2024 р.
Маржинальний прибуток	21273,2	32548,8	42125,2

Протягом аналізованого періоду спостерігається зростання величини маржинального прибутку по підприємству ТОВ “Павлоградспецмаш”, що є позитивним показником в діяльності господарюючого суб’єкта.

Коефіцієнт $k_{п. м}$ показує частку $П_m$ у виручці від продажу продукції.

Динаміку зміни коефіцієнта маржинального прибутку представлено

в табл. 3. 2.

Це означає, що на одну гривню виручки припадає 0, 51 та 0,52 коп. маржинального прибутку (збитку). При зростанні обсягу виробництва на кожну додаткову гривню виручки підприємство одержувало відповідно 51 і 52 коп. маржинального і відповідно операційного прибутку.

Таблиця 3.2

Динаміка зміни коефіцієнта маржинального прибутку
по підприємству ТОВ “Павлоградспецмаш” за 2022-2024 рр.

Показник	2022	2023	2024
Маржинальний прибуток	21273, 2	32548, 8	42125, 2
Виручка від реалізації	41506	63528	81265
Коефіцієнт маржинального прибутку	0,51	0,51	0,52

І навпаки, при зменшенні обсягу виробництва в такій самій пропорції зменшується прибуток.

За даних цін і норм змінних витрат коефіцієнт маржинального прибутку — величина постійна. Тому приріст (зменшення) прибутку можна визначити так:

$$\Delta\Pi = \Delta B \times \kappa_{П.М.} \quad (3. 1)$$

Протягом аналізованого періоду спостерігається зростання величини маржинального прибутку на кожну додаткову гривню виручки.

На практиці беззбитковий обсяг виробництва обчислюється, як правило, аналогічно. Необхідна для цього формула виводиться досить просто. У точці беззбитковості виручка дорівнює сукупним витратам, тобто:

$$N_6\Pi = N_6C_{30} + C_{\Pi} , \quad (3. 2)$$

де N_6 – точка беззбитковості;

Π – ціна одного виробу, грн.;

$C_{з.о}$ – змінні витрати на одиницю продукції, грн.;

C_n – постійні витрати за розрахунковий період, грн.

Звідси маємо відому формулу:

$$N_6 = \frac{C_n}{\Pi - C_{з.о}} \quad (3.3)$$

У чисельнику цієї формули постійні витрати, у знаменнику — маржинальний прибуток на одиницю продукції (питомий маржинальний прибуток).

Таблиця 3.3

Розрахунок показника точки беззбитковості

ТОВ “Павлоградспецмаш ” за 2022 –2024рр., тис. грн.

	2022 р.	2023 р.	2024 р.
Постійні, C_n , тис. грн	8671, 2	13276, 8	16774, 2
Змінні, $C_{з.о}$ тис.грн	0,18	0,10	0,09
Точка беззбитковості, N_6	45448, 7	127184, 6	172220, 9

Підвищення показника точки беззбитковості протягом 2022-2024 рр, який представлено в табл. 3. 3., сталося за рахунок збільшення у поточному році в порівнянні з 2022 роком: виручки від реалізації на 39759 тис. грн., також відмічається збільшення постійних витрат на 8103 тис. грн., та збільшення змінних витрат на 18907 тис. грн.

Згідно табл. 3. 4 спостерігається збільшення беззбиткового обсягу виробництва протягом всього аналізованого періоду. Зміна коефіцієнту маржинального прибутку прямо пропорційна зміні беззбиткового обсягу виробництва.

Таблиця 3.4

Розрахунок безбиткового обсягу виробництва
ТОВ “Павлоградспецмаш” за 2021–2023 рр., тис. грн.

	2021 р.	2022 р.	2023 р.
Безбитковий обсяг виробництва, V_6	45448, 7	127184, 6	172220, 9
Коефіцієнт маржинального прибутку, $K_{п.м}$	0,51	0,51	0,52
Постійні витрати, $C_{п}$	8671, 2	13276, 8	16774, 2

На основі безбиткового обсягу виробництва визначається рівень безпеки операційної діяльності. Критерієм такої безпеки є ступінь перевищення безбиткового обсягу виробництва над фактичним (плановим) обсягом виготовлюваної продукції.

Розглянемо значення операційного лівериджу для підприємства ТОВ “Павлоградспецмаш ” за 2022-2024 рр., яке надано в табл. 3.5.

Таблиця 3. 5

Аналіз показників операційного лівериджу для підприємства
ТОВ “Павлоградспецмаш” за 2022-2024 рр.

Показник	2022 р.	2023 р.	2024
Маржинальний прибуток	21273, 2	32548, 8	42125, 2
Прибуток підприємства	12602	19272	25351
Операційний ліверидж	1,69	1,69	1,66

Операційний ліверидж значною мірою залежить від частки постійних витрат у сукупних витратах підприємства. З її зростанням величина L збільшується, і навпаки. Чим більша величина операційного лівериджу, тим чутливіша реакція прибутку на зміну обсягу виробництва і продажу продукції.

Отже, при зміні обсягу виробництва на 1% прибуток зросте на 1,66 % і 1,69% відповідно.

Розглянута методика універсальна, вона підходить для підприємств

різних галузей, організаційно-правових форм і різної величини, у тому числі для внутрішніх центрів прибутку. Вона дає змогу оперативно оцінити важливі параметри операційної діяльності підприємства, зробити належні висновки та обґрунтувати планові рішення.

ВИСНОВКИ

Економічна безпека підприємства складається з декількох функціональних складових, які для кожного конкретного підприємства можуть мати різні пріоритети залежно від характеру існуючих погроз. Основним фактором, що визначає стан економічної безпеки є володіння підприємством стійкими конкурентними перевагами. Ці переваги повинні відповідати стратегічним цілям підприємства. Економічна безпека підприємства - це наявність конкурентних переваг, обумовлених відповідністю матеріальних, фінансового, кадрового, техніко-технологічного потенціалів й організаційної структури підприємства його стратегічним цілям і завданням.

Важливою передумовою охорони фінансової складової економічної безпеки є планування (включаючи й бюджетне) комплексу необхідних заходів та оперативна реалізація запланованих дій у процесі здійснення тим чи тим суб'єктом господарювання фінансово-економічної діяльності.

Суб'єктом аналізу обрано "Завод "Павлоградспецмаш", який бере свій початок з 1928 року. Основні завдання підприємства - це максимальне задоволення конкретних вимог споживачів при оптимізації витрат і можливостей підприємства на реалізацію цих вимог; впровадження прогресивних технологій тощо.

В результаті аналізу спостерігається стала тенденція до збільшення практично всіх показників господарської діяльності підприємства, про що свідчить ріст прибутковості і ефективності господарювання підприємства.

Підприємство має абсолютну фінансову стійкість, тобто такий стан, коли для забезпечення запасів достатньо обігових коштів. Протягом періоду, що аналізується товарні запаси підприємства покриваються його власним обіговим капіталом.

Підбиваючи підсумок, зазначимо, що підприємство є фінансово стабільним з високим рівнем ділової активності. Зменшення величини

власного капіталу пов'язане з реалізацією програми по оновленню матеріально-технічної бази.

Останнім часом з'явилися тенденції, що негативно впливають на економічну безпеку підприємств: поглинання підприємств, насильницьке банкрутство, застосування силових структур при дозволі корпоративних конфліктів, дестабілізація системи управління підприємствами, що переслідує мета захоплення контролю над підприємствами й інші.

Пропонована методика управління економічною безпекою підприємства, на думку автора, може знайти реальне застосування в умовах становлення цивілізованого ринку.

Таким чином, в процесі написання роботи були досягнуті наступні завдання:

- розглянуто теоретичні підходи до визначення поняття “економічна безпека підприємства”;
- визначено складові економічної безпеки та схема взаємодії її елементів;
- наведено методики розрахунку показників фінансової складової економічної безпеки підприємства
- виконано техніко-економічну характеристику виробничої діяльності підприємства;
- проведено аналіз фінансово-економічних показників діяльності ТОВ «Павлоградспецмаш»;
- виконано аналіз та оцінка фінансової складової економічної безпеки підприємства та ТОВ «Павлоградспецмаш»;
- здійснено аналіз рівноваги та безпеки операційної діяльності
- запропоновано напрямки вдосконалення організації системи економічної безпеки.

СПИСОК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ

1. Господарський кодекс України від 16.01.2003 №436-IV [Електронний ресурс]. Режим доступу: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/436-15>.(дата звернення – 14.09.2025 р)
2. Стратегія економічної безпеки України на період до 2025 року: Указ Президента України №347/2021 від 11.08.2021 [Електронний ресурс]. Режим доступу: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/347/2021>.(дата звернення – 14.09.2025 р)
3. Андрійчук В. Г. Економічна безпека підприємства: сутність, механізми забезпечення, управління. К.: КНЕУ, 2020. 312 с.
4. Бойко О. В. Фінансова безпека підприємства: сутність, оцінка та напрями підвищення. Харків: ХНЕУ ім. С. Кузнеця, 2022. 243 с.
5. Васильців Т. Г. Економічна безпека підприємства у конкурентному середовищі: механізми забезпечення. Львів: ЛНУ ім. І. Франка, 2019. 286 с.
6. Герасименко О. О. Фінансово-економічна безпека підприємства: методологія, механізми, стратегія. К.: Центр учбової літератури, 2018. 376 с.
7. Гетьман О.О., Шаповал В.М. Економічна діагностика: Навч.посібник для студентів вищих навчальних закладів. К., Центр навчальної літератури, 2017. 307с.
8. Економічна безпека підприємства: підручник / за ред. А. М. Дідик. Львів: ТзОВ «Видавнича група «Бухгалтер України», 2019. 624 с.
9. Економічна безпека підприємства: підручник / [Ортинський В.Л., Керницький І.С., Живко З.Б., Керницька М.І., Гук О.В., Шимечко Г.І., Живко М.О]. Київ, Алерта, 2018. 704 с.
10. Економічна безпека підприємництва в Україні : монографія / Г. В.Ситник, Г. В. Блакита, Н. М. Гуляєва та ін. Київ : Київ. нац. торг.-екон. ун-т, 2020. 284 с.
11. Єрмошенко М. М., Гордієнко В. І. Економічна безпека підприємства: навч. посібник. К.: НАУ, 2021. 290 с.

- 12.Івченко Є. А. Трансформації системи економічної безпеки підприємства: монографія. Сєверодонецьк : вид-во СНУ ім. В. Даля, 2018. 420 с.
- 13.Івахненко В.М. Курс економічного аналізу: Навч. Посіб. К.: Знання Прес, 2018. 45с.
- 14.Ілляшенко О. В. Механізми системи економічної безпеки підприємства: монографія. Харків : Мачулін, 2016. 504 с.
- 15.Комплексне забезпечення економічної безпеки підприємств: монографія / С.М. Лаптів, В.Г. Алькема, В.С. Сідак, М.І. Копитко; за ред. Копитко М.І. Київ: ВНЗ «Університет економіки та права «КРОК», 2017. 508 с.
- 16.Козаченко Г.В., Пономарьов В.П., Ляшенко О.М. економічна безпека підприємства: сутність та механізм забезпечення: Монографія.К.: Лібра, 2019.280 с.
- 17.Концепція економічної безпеки України. Ін-т екон. Прогнозування. Кер.проекту В.М.Геєць.К., 2019.56с.
- 18.Ляшенко О. М. Концептуальні засади управління економічною безпекою підприємства. К.: НТУУ «КПІ», 2019. 184 с.
- 19.Мельник Л. Г. Фінансово-економічна безпека: стратегічне управління та ризик-менеджмент. Суми: УАБС, 2022. 256 с.
- 20.Мец В.О. Економічний аналіз фінансових результатів та фінансового стану підприємства: Навч. Посіб. К.: КНЕУ, 2019. 345с.
- 21.П'ятницька Г. Т., Федулова І. В. Фінансова безпека країни та підприємства: визначення, взаємозв'язок і ризики забезпечення. Ефективна економіка. 2020. № 7. URL: <http://www.economy.nayka.com.ua/?> (дата звернення – 20.09.2025 р)
- 22.Панченко, В.А. Управління інформаційною безпекою держави та підприємств: правові та організаційні аспекти. *Актуальні проблеми правознавства*. 2020. № 1(21)

23.Розвиток бізнес-середовища в Україні: окремі аспекти правового забезпечення: монографія / за ред. О. О. Дмитрик, К. О. Токаревої. Харків: НДІ прав. забезп. інновац. розвитку НАПрН України, 2019. 203 с.

24.Ставицький А. В. Оцінювання рівня фінансової безпеки підприємства. // *Фінанси України*. 2020. №5. С. 45–56.

25. Смірнов О.Г. Правова охорона комерційної таємниці та ноу-хау: деякі проблемні аспекти. *Юридичний вісник*. 2022. № 3 (64). С. 138 – 145.

26.Тітов М.І. Банкрутство: матеріально-правові та процесуальні аспекти. Харків: Консум, 2017. 192 с.

27.Шмалій Л.В. Економічна безпека підприємства: сучасні проблеми забезпечення. Економіка. Менеджмент. Бізнес. 2019. <http://journals.dut.edu.ua/index.php/emb/article/view/2095>.(дата звернення – 20.09.2025 р)

28.Швець Н. Р. Методичні підходи до аналізу фінансово-економічної безпеки підприємства. // *Економіка та держава*. 2023. №4. С. 68–72.

